

بسم الله الرحمن الرحيم

نام درس : اخلاق و احكام كسب و كار

نام ارائه دهنده : مهندس سبك روح

شناخت کسب و کار و افعال ناشایست از منظر اسلام

در اسلام کسب کار مشروع یعنی طبق احکام انسانی الهی که خداوند صادر فرموده اند مجاز شمرده است

مکاسب نامشروع که از آثار و نتایج سویی برای بشارت دارد تحریم شده است

اسلام ارتزاق از راه ناشایست مانند کسب از طریق دروغ؛ کم فروشی؛ مال شبه ناک؛
سواستفاده از بیت المال؛ احتکار؛ چپاول و دزدی؛ تولید و فروش کالاهای و محصولات مست
کننده و مصرف آنها ارتزاق و کسب درآمد از طریق رشوه خواری؛ ربا که در زمره ناپسند
شمرده را حرام و ممنوع کرده است.

مکاسب نامشروع

در شریعت اسلام کسب و کار و انتخاب شغل اجباری و تحمیلی نیست بلکه اختیاری است از نظر اسلام تشتغال زنان در خارج از خانه مشکلی ندارد. زنان می توانند هر شغل شرافتمندانه ای را که علاقمند و توانایی انجام آن را دارند و متناسب با روحیه زناشویی خویش است به عهده گیرد

مگر منجر به از دست دادن آسایش خانواده و یا باعث فساد شود زنان متأهل نیز باید با موافقت شوهرانشان باشد زیرا شغل زن باید برای رفاه خانواده باشد و نه رفاه خانواده فدای شغل او شود

یکی از مهم ترین مسایل در نظام اقتصادی اسلام مکاسب نامشروع است تا جامعه از آثار و نتایج سوئی که این مکاسب برای بشریت در بردارد در امان بماند.

مکاسب نامشروع

در قرآن کریم در آیات متعددی به برخی از مکاسب حرام اشاره شده است .
شراب فروشی؛ غارت اموال یتیم ؛ ارتزاق از راه دین ؛ ارتزاق از راه چپاول ؛ رشوه خواری و
هرگونه کسب از راه دزدی بدست آمده باشد

کسب و کار های ناشایست از منظر اسلام

اسلام ارتزاق از راه ناشایست را نهی کرده چون منجر به غفلت از یاد خدا و دوری از او می شود و غضب و خشم خداوند را در پی دارد و عامل خواری و هلاک خواهد شد

دروغ گویی در معامله

بسیاری در کسب و کار خود ، دروغ می گویند . اینان چنین می پندارند که بدین وسیله ، سود بیش تری می برند و با این گمان باطل ، خود را آلوده به گناه می کنند و مال حلال خود را تبدیل به حرام می کنند .

دروغ و بدتر از آن قسم دروغ در خرید و فروش حرام و گناه محسوب میشود

بسیاری از افراد در کسب و کار خود به دروغ گفتن روی آورده اند و می پندارند وسیله ای برای تحصیل سود و منفعت بیشتر است است از این طریق مال حلال خود را به حرام تبدیل و در نهایت خود را به گناه آلوده می کنند .

دروغ گفتن یکی از آفت های خطرناک زبان است . دروغ گفتن از محرمات و جز گناهان محسوب می شود

دروغگو مستحق لعنت و سزاوار خشم پروردگار عالم است.

سوره مبارکه نور آیه ۷ : دروغگو مستحق لعنت و سزاوار خشم پروردگار عالم است.
پیامبر اسلام می فرماید : راستی آرامش است ولی دروغ هراس
امام علی (ع) می فرماید بزرگترین گناهان نزد خداوند متعال دروغ گویی است

کلاهبرداری

کلاهبرداری نوعی از دروغ است و به کاری غیر واقع گفته می شود که بر پایه فریب برای کسب منفعت صورت می گیرد .

کلاهبرداری بصورت های مختلف می باشد مانند جعل ؛ جعل اسناد ؛ فریب دیگران و انعقاد قراردادهای بی اعتبار نمونه ای از کلاهبرداری است .

بیشتر کلاهبرداری ها به علت عفا اطلاعات و عدم داشتن دانش کافی طرف مقابل صورت میگیرد

کم فروشی

در اسلام کم فروشی نکوهش شده و مشکل های مختلف و متعددی رخ می دهد .

یکی از آفتهای کسب و کار، کم فروشی است که به تناسب موقعیت های شغلی مصادیق مختلفی همچون از کار کم گذاشتن، به اندازه پول جنس تحویل ندادن و .. وجود دارد. قرآن در آیات متعدد مسلمانان را از بلای مصیبت بار کم فروشی بر حذر داشته و سوره ای را به همین موضوع اختصاص داده و می فرماید:

وَيْلٌ لِّلْمُطَفِّفِينَ * الَّذِينَ إِذَا أَكْتَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ * وَإِذَا كَالُواهُمْ أَوْ وَزَنُواهُمْ يَخْسِرُونَ [۱]

وای بر حال کم فروشان که به هنگام تحویل گرفتن جنس، کامل تحویل می گیرند ولی به هنگام تحویل دادن، ناقص تحویل می دهند.

نمونه های کم فروشی

- اجناسی که به صورت بسته بندی عرضه می شوند، بدون در نظر گرفتن وزن آن؛ مانند: حبوبات، لبنیات (شیر، ماست، خامه و...) (ترشیجات و... که به صورت عددی فروخته می شوند در حالی که وزن آنها دائماً سیر نزولی دارد.
- در آب گذاشتن مرغ یا سبزیجات برای اینکه وزن آنها بیشتر شود.
- بیشتر گذاشتن چربی و استخوان همراه گوشت.
- سبک کشیدن کالاها.
- کم گذاشتن از کیفیت کالا همچون: رنگ، بو، شیرینی، دوخت و...
- دست کاری کردن ترازو یا تنظیم نبودن ترازو.

آثار کم فروشی

الف) بی اعتمادی

باید بدانیم که اساس زندگی اجتماعی بر مبادله و داد و ستد است بدین جهت افراد جامعه در شئون اقتصادی زندگی به ناچار باید دارای تعاون و روحیه همکاری باشند. حال اگر در معامله ای از راه کم فروشی و ندادن حق مردم به کسی خیانت شود، اعتماد عمومی از میان می رود و جامعه از نظر اخلاقی و اجتماعی دچار تزلزل می گردد.

ب) خشکسالی و قحطی

حضرت علی علیه السلام می فرماید:

إذا طَفَّفت المکیال اخذهم الله بالسینین و النقص [۵]

هر زمان که مردم کم فروشی کنند، خداوند آنان را به خشک سالی و قحطی و کم شدن محصول گرفتار می سازد.

آثار کم فروشی

ج) فساد اقتصادی

قرآن کم فروشی را از مظاهر فساد در زمین یاد نموده و می فرماید:

وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ [۶]

و اجناس مردم را کم ندهید و در زمین سر به فساد بر ندارید.

مال شبهه ناک

یکی از مسائلی که در روایات بسیار بر آن تأکید شده، دوری گزیدن از مال شبهه ناک است. مال شبهه ناک، مالی است که انسان بین حرام و حلال بودن آن تردید دارد.

راه های تشخیص حلال و حرام :

۱- قضاوت قلبی انسان مسلمان

۲- احکام و دستورالعمل دین اسلام

۳- فناوری مراجع دینی

۴- رضایت قلبی صاحب مال در لو فدی خود

سو استفاده بیت المال

در اسلام هشدارهای زیادی در این مورد صورت گرفته است
سود استفاده از بیت المال در حقیقت نوعی خیانت در اموال مسلمین است مدیران و کارگزاران
دولتی و حکومتی مطرح شده

آثار خیانت بیت المال

۱- ضایع شدن کمالات

۲- مبتلا شدن به نقصان

۳- سنگینی گناه

۴- ضایع شدن شخصیت و آبرو

سو استفاده از بیت المال در انتخابات

شخصیت‌هایی که در کشور پست‌های حساس و مهمی را دریافت کرده‌اند و دارای تریبونی هستند، نباید از آن تریبون و جایگاهی که دارند، استفاده شخصی کنند و برای انتخابات تبلیغات کنند. وقتی ما شعار مبارزه با فساد، اختلاس و رانت‌خواری می‌دهیم، حداقل خودمان باید با آن مبارزه عملی کنیم

استفاده از دستگاه کپی؛ ماشین اداری و منابع مالی در تبلیغات انتخابات و همچنین زمان کاری مدیرانی که صرف تبلیغات انتخاباتی میشود
همگی در زمره سو استفاده ابیت امال است .

برخورد قاطعانه با خاطیان بیت المال

حضرت علی (ع) نزدیک ترین دوستان خود را در مورد خیانت در بیت المال بسیار تهدید جدی می کرد در نامه هایی که به فرمانداران کشورهای اسلامی می نوشت فرمانداران را تشویق می کرد تا از بیت المال سو استفاده نکند و از خدا بترسد

احتکار

احتکار به معنای ذخیره و نگهداری کالای کمیاب در بازار و مورد نیاز مردم، به انتظار گران شدن بهای آن است. برخی قید خرید را در تعریف احتکار افزوده‌اند و گفته‌اند خرید کالا و و خودداری از عرضه آن به بازار، در صورت کمیاب شدن و نیاز مردم به آن، احتکار است. اما برخی دیگر حبس کالا را به صورت مطلق (از هر راهی به دست آورده باشد، مانند زراعت و تجارت) احتکار می‌دانند. به کسی که احتکار می‌کند، مُحْتَکَر می‌گویند. در روایتی پیامبر اکرم (ص) مُحْتَکَر را ملعون خوانده است

سرقت و اختلاس

اختلاس در لغت به معنی ربودن، جدا کردن و برداشتن چیزی از روی چیز دیگری است. در واقع اختلاس، تعدیات کارمندان دولت است که در رابطه با انجام وظیفه دولتی خود نسبت به اموال و وجوه عمومی و بیت المال صورت می گیرد. به عبارت دیگر اختلاس نوع خاصی از خیانت در امانت محسوب می گردد. هرگونه کسب از رهگذر و چپاول دزدی و حرام است

شراب فروشی

در اسلام شراب فروشی حرام است تولید و فروش شراب و
کالاهای مسکر (مست کننده) و مصرف آنها از منظر اسلام
حرام است

رشوه خواری

رشوه به معنای آن چیزی است که به کسی می دهند تا کارسازی ناحق برای رشوه دهنده انجام دهد و به کسی که رشوه می دهد مرتشی می گویند که همانطور که گفته شد رشوه خواری مطابق قانون مجازات اسلامی جرم محسوب می شود و مجازات آن عبارت است از این که :

« هر یک از مستخدمین قضایی یا غیر قضایی دولت که برای انجام امری که از وظایف آنان است وجه یا مالی را قبول کند اگر چه انجام آن امر بر طبق حقانیت بوده باشد مرتشی (رشوه گیرنده) محسوب و مجازات آن طبق قانون تعیین می گردد . »

لازم به ذکر است هر گاه اخذ رشوه برای ارتکاب جنایتی باشد مجازات همان جنایت درباره مرتشی مقرر است .

نمونه های از رشوه

- ۱- رشوه به قضات دادگستری
- ۲- رشوه به مدیران دولتی مانند بانک ها ؛ ادارات مالیاتی ؛ گمرک و....
- ۳- رشوه دادن به مدیران شرکت های خصوصی
- ۴- رشوه به نمایندگان مجلس

برخی از دلایل پرداخت رشوه

- ۱- استخدام
- ۲- انتصاب پست های مدیریتی
- ۳- گرفتن وام و تسهیلات
- ۴- دادن عوارض مالیات کمتر
- ۵- گرفتن نمره درسی
- ۶- جلو افتادن در نوبت

ربا

یکی از مصادیق مشهور و بدیهی کسب و کار حرام ؛ درآمد نا مشروع از طریق ربا حرام است
در چندین روایت یک درهم ربا از ده ها زنا بدتر شمرده شده است

اصطلاحی در قرآن است که به معنی سود ظالمانه در معامله یا تجارت است. ربا چندین بار در قرآن در سوره های
بقره، آل عمران، نساء و روم به شدت مورد انتقاد قرار گرفته است و تنها گناهی است که از آن به عنوان "جنگ با خدا"
نام برده شده است.

با اینکه مسلمانان همه متفق هستند که ربا در اسلام حرام است، تعریف دقیق ربا در بین مسلمانان مورد اتفاق نیست. در
گذشته بیشتر دانشمندان اسلامی مانند مسیحیان هرگونه سود بر روی پول را معادل ربا می دانستند ولیکن بیشتر علمای
اسلامی امروزه آن را معادل سود ظالمانه و نه هر نوع سودی می دانند. دانشمندان اسلامی همچنین در مورد اینکه آیا ربا
حرام است یا مکروه با یکدیگر اختلاف دارند.

بیشتر دانشمندان اسلامی ربا را به دوگونه تقسیم می کنند:

ربای نسیه (ربای قرضی): که در آن سود بر روی پول اخذ می شود.

ربای فضل (ربای معاملی): مبادله هم زمان دو جنس با ارزش نابرابر. به عبارت دیگر؛ مبادله دو کالای همجنس مثل
طلا با

سود های نامشروع

همه فعالیت ها و کسب و کار های انسان اعم از تجاری و غیر تجاری به منظور کسب در آمد و منفعت است اما سود و منفعت در اسلام داری حدود و ثغور است . اسلام هر نوع سودی را مشروع نمی داند

با توجه به احکام الهی به عنوان کنترل کنندگان و تعریف کنندگان سود منطقی و حلال در کسب کار هستند و معمولاً سود ۱۰ درصدی در تجارت منطقی و معقول است
سود از طریق قمار ؛ دروغ ؛ ربا ؛ اخاذی و فریب نامشروع است .

